

„Nacionalizem“ in nacionalizem

Nedavno je 36 protestantovskih pastorjev prišlo na policijsko postajo v mestu Carmarthen v Walesu in zahtevalo, da se jih obtoži zaradi protizakonite dejavnosti, ker so sneli angleške ulične napise in jih zamenjali z drugimi, na katerih so bila imena cest napisana tako v angleščini kot v gaelškem (keltskem) jeziku. Prebivavstvo Walesa je namreč keltskega pokolenja in še vedno govori stari gaelški jezik, ki pa uradno ni priznan kot uradni jezik. Vsa imena cest kot tudi vsi drugi napisi na ulicah so samo v angleščini, in angleški je tudi jezik v upravi in na sodiščih.

Zavedni Waležani, ki hočejo ohraniti svoj jezik in svojo narodnost, pa bi radi dosegli vsaj pravico do dvojezičnosti. Zato so njihovi dušni pastirji izvedli akcijo zamenjave plošč z imeni cest. Policijski podčastnik ni hotel sprejeti njihove samoprijave, a pastirji so vztrajali: »Tu so naša imena in naslovi«, so rekli in sami napisali ter podpisali prijavo, da se jih obtoži. S tem želijo izzvati vlado in sprožiti vprašanje priznanja gaelskega jezika kot drugega uradnega jezika v Walesu. Vlada se, izgovarja, da bi bilo potrebno za dvojezične napise preveč denarja. »Unitarizem po britansko!«

Waležani so potomci Keltoev, ki so se ohranili na zahodnem, hribovitem in s treh strani od morja obdanem zahodu Anglije ter se ubranili tako napadov Sasov in Anglov, ki so tu po odhodu Rimljanov vdrl v Anglijo, kot tudi pred poznejšimi navali Vikingov. Sele v srednjem veku so njihovi vladarji podlegli angleškemu pritisku in začela se je anglicizacija Walesa, ki še zdaj ni prenehala. Mnogi Waležani so sploh pozabili svoj jezik, vendar se zadnji čas narodna zavest vse bolj prebuja.

Wales je skoro natančno tako velik kot Slovenija, meri namreč 20.761 kvadratnih kilometrov, a ima en milijon prebivavcev več, med katerimi pa je zelo mnogo angleških priselencev, ki so prišli tja koturadniki, industrijski delavci ali obrtniki in podjetniki, in že čisto angliciranih Waležanov. Z Angleži je prišel angleški jezik, ki je kot orodje centralizma in unitarizma vedno užival pod poro angleških oblasti nasproti waleškemu jeziku. Šele so seveda angleške. Upravno ne uživa Wales niti toliko avtonomije kot Škotska.

Značilno je, da angleške oblasti stalno označujejo narodno zavedne Waležane, ki se zavzemajo za pravice svojega jezika in za vsaj minimalno narodno avtonomijo, za »waleške nacionaliste«, ni pa po njihovem nacionalizem v tem, da angleški centralisti in unitaristi vsiljujejo Waležanom angleščino in skušajo zadušiti njihov jezik, narodnost in kulturo.

Kongres narodnih manjšin

Te dni se je zaključil kongres predstavnikov evropskih narodnostnih in etničnih manjšin, ki so vključene v FUEV. Kongres je bil v Karlstadu na Švedskem in so na njem bili prisotni delegati okrog tridesetih manjšinskih in etničnih organizacij.

Iz naše dežele sta se kongresa udeležila deželni svetovalec Štoka ter Simon Prešeren iz Kanalske doline. S Koroškega pa so bili prisotni dr. Vospornik in Karel Smole.

Na vrsti je bilo več poročil različnih predstavnikov. Važno je med drugim dejstvo, da sta zborovalce seznanila s problemi slovenske manjšine v Italiji in v Avstriji tudi dr. Štoka ter dr. Vospornik. Dr. Vospornik je podal izčrpno analizo situacije koroških Slovencev in govoril o problemu dvojezičnosti na Koroškem. Podrobno je obravnaval vprašanje ljudskega štetja v Avstriji in se odločno postavil proti številčnemu ugotavljanju manjšine. Govoril je nadalje o socialno-ekonomskem stanju koroških Slovencev ter o političnih akcijah, ki sta jih izvedli Narodni svet koroških Slovencev ter Zveza slovenskih organizacij; govoril je tudi o proslavah ob 50. obletnici koroškega plebiscita in odločno odklonil način teh proslav, ki so razburile vso slovensko javnost.

Štoka pa je v svojem poročilu med drugim dejal:

GOVOR DR. ŠTOKE

»Slovenska manjšina, ki živi v Italiji in položaj katere bom na kratko prikazal, je po končani vojni in po padcu fašizma dobila programsko zaščito v republiški ustavi. Žal je njen 6. člen še vedno brez konkretnih norm, razen nepopolnega zakona o slovenskih šolah v Trstu in Gorici in razen zakona, ki je odpravil prepoved dajanja otrokom slovenskih imen.

Skoraj dvajset let smo čakali na ustanovitve avtonomne dežele Furlanije - Julijske krajine, ki je bila predvidena predvsem zaradi prisotnosti Slovencev v njenih mejah. Ko smo jo dočakali, pa smo uvideli, da ne bo reševala naših vprašanj. Ustavno sodišče se je namreč postavilo na stališče, da je za reševanje slovenskih vprašanj pristojna italijanska vlada oziroma parlament. Ostali smo razočarani, ker smo pač vedeli, da bo vlada zelo oprezna pri reševanju naših vprašanj, tako kot je to dokazala ob izvajanju norm, ki jih vsebuje mednarodna pogodba londonskega Memoranduma. Toda vode so se začele premikati: v deželni svet je prodril predlog, po katerem se smemo v deželni zakonodaji končno imenovati Slovence, kar nam je bilo doslej zabranjeno.

Prav tako smo Slovenci šele zdaj olajšani pri postopku vračanja svoj čas poitalijančenih priimkov v slovensko obliko. Znano je namreč, da so nam takratne oblasti med prvo in drugo svetovno vojno popačile skoro vse

priimke. Z nasilnimi dekreti so Slovencem čez noč spremenile stoletne priimke v italijansko obliko, da bi nas tako pred svetom in pred seboj skrile. Današnje mlade in srednjenacionalizem generacije so se rodile z italijanskim priimkom in zakon ni dajal možnosti povrnitve v izvirno obliko, razen z dolgo proceduro in velikimi stroški, česar se je seveda malokdo poslužil. Po mnogih posredovanjih je sedaj omogočena skoro brezplačna povrnitev priimka v izvirno nekdanjo obliko, česar se pri nas poslužuje sedaj precej ljudi.

Premika se torej, posebno v zadnjem času, ko so marsikateri dejavniki, tudi mednarodnega značaja, vplivali na naše življenje. Zadnje čase je to pripravljenost okrepilo tudi jugoslovansko-italijansko zблиžanje, ki je doseglo svoj vrhunec s Titovim obiskom v Rimu.

KAJ PRAVZAPRAV HOČEMO SLOVENC V ITALIJI DANES?

V spomenici, ki smo jo ministrskemu predsedniku Colombu poslali decembra lani Slovenci vseh strank in prepričani, smo v bistvu zahtevali sprejem takozvanega zaščitnega zakona — po zgledu južnotirolske manjšine — ki bi nam omogočil svoboden razvoj in predvsem svobodno življenje, to je življenje brez določenih pritiskov, ki peljejo v asimilacijo. Vprašali smo pravico šolanja v materinem jeziku v vseh treh pokrajinah (Slovenci v videdmski pokrajini nimajo namreč še danes enega vrta in ene šole v materinem jeziku. Izgovor oblasti je lahek: da zainteresirani Slovenci tega sami ne vprašajo. Seveda ne morejo vprašati, ko pa je skoro stoleten pritisk vplival nanje v tej smeri. Ni jih pa še asimiliralo, saj govorijo slovensko doma in v več cerkvah imajo maše v slovenščini in izdajajo časopise v svojem jeziku). V spomenici smo nadalje zahtevali pravico do ustne in pisane uporabe slovenskega jezika v izvoljenih organih, v javnih uradih in na sodišču, kjer še danes velja zakon, da je kaznovan, kdor govori po slovensko. Zahtevali smo javne napise tudi v slovenskem jeziku in slovensko poimenovanje krajev z izvirnim izrazom. Nadalje večje podpore slovenskim kulturnim in športnim organizacijam ter slovenski televizijski program. Mimogrede: v slovenščini imamo radijsko postajo, ne še televizijske.

Še zdaj čakamo odgovora na spomenico. Vse pa kaže, da bomo v bližnji bodočnosti prišli do ustreznih zaščitnih zakonov — vsaj tako dajo razumeti predstavniki vlade in strank, ki so na vladi — kar je pač skrajni čas. Letos je pri nas ljudsko štetje. Seveda ga ne bo lahko pravično izvesti tudi zaradi omenjenih okoliščin, ki nam še danes branijo, da bi živeli enakopravno življenje.

Kljub vsemu pa, ponavljam, smo Slovenci v Italiji optimistični in se trudimo za pra-

(dalje na 4. strani)

RADIO TRST A

♦ NEDELJA, 30. maja, ob: 8.00 Koledar; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša; 10.15 Poslušali boste; 10.45 Za dobro voljo; 11.15 Oddaja za najmlajše; J. Swift: »Potovanje v Lilliput«; 11.35 Ringaraja za naše malčke; 12.00 Nabozna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 12.30 Staro in novo v zabavni glasbi predstavlja: Naša gospa; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj...; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.40 I. Matičič: »Daljni odmevi«; Radijska drama: Radijski oder, režira Peterlin; 17.30 Revija zborovskega petja; 18.00 Miniaturni koncert; 18.45 Bednarik »Pratika«; 19.15 Sedem dni v svetu; 19.30 Filmska glasba; 20.00 Šport; 20.30 »Ljudske pesmi«; 22.00 Nedelja v športu; 22.10 Sodobna glasba; 22.30 Zabavna glasba.

♦ PONEDELJEK, 31. maja, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutrarnja glasba; 11.40 Radio za šole (za srednje šole) 12.00 Kitarist Powell; 12.10 Pomenek s poslušavkami; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Disc-time - Vaše čtivo - Ne vse toda o vsem; 18.15 Umetnost, književnost in prireditve; 18.30 Radio za šole (za srednje šole); 18.50 De Incontrera: Prismi; 19.10 »Odvetnik za vsakogar«; 19.15 Zbor »Aquila« iz Basigliana; 19.30 Revija glasbi; 20.00 Športna tribuna; 20.35 Glasbene razglednice; 21.00 L. Candoni: »Jasmina«; 21.15 Romantične melodije; 21.50 Slovenski solisti. Sopr.: Jelka Rupnik, pri klavirju Lipovšek. Samospevi Z. Prelovca, L. M. Škerjanca, R. Simonitića, L. Štepanova in K. Baranovića; 22.05 Zabavna glasba.

♦ TOREK, 1. junija, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutrarnja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Trobentač Alpert; 12.10 Bednarik: »Pratika«; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Plošče za vas - Novice iz sveta lahke glasbe; 18.15 Umetnost; 18.30 Komorni koncert. Kvartet iz Budimpešte; 19.00 Otroci pojo; 19.10 Srečanja A. Kacina »Josip Ličan«; 19.20 Zbor »Jacobus Galus« iz Trsta, vodi Vrabec; 19.40 Glasbeni best-sellerji; 20.00 Šport; 20.35 Honegger: »Devica Orleanska na grmadi«, dramski oratorij; 21.50 Per tot: »Pogled za kulise«; 22.05 Zabavna glasba.

♦ SREDA, 2. junija, ob: 8.00 Koledar; 8.30 Godalni orkestri; 9.00 Praznična matineja; 10.00 Protagonisti v svetu popevk; 10.45 Koncert orkestra Glasbene Matice iz Trsta. Vodi Kjuder. Sodeluje pianist Bertonecelj. Prvi del. Gluck: Ifigenija na Aulidi, uvertura; Borodini: V srednjeazijskih stepah; Addinsell: Varšavski koncert za klavir in ork.; 11.15 Z. Petan: »Zlatoglavec«. Mladinska zgodba; 11.50 Karakteristični ansambli; 12.10 Brali smo za vas; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.30 P. Levi: »Če je to človek...«; Radijska drama; 17.10 Na citre igra Tovornik; 17.20 Za mlade poslušavce: Ansambli na Radiu Trst - Slovarček sodobne znanosti - »Slovenščina za Slovence«; 18.15 Connifov orkester in ansambel »The Singers«; 18.30 Lefevre izvaja Straussove motive; 18.50 Higiena in zdravje; 19.20 Jazz; 19.40 »Beri, beri rožmarin zeleni«; 20.30 Simf. koncert. V odmoru (21.10) Za vašo knjižno polico; 22.25 Zabavna glasba.

♦ ČETRTEK, 3. junija, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutrarnja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Saksofonist Sax; 12.10 »Družinski obzorik«; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Disc-time - Kako in zakaj - Ne vse, toda o vsem; 18.15 Umetnost; 18.30 Nove plošče resne glasbe; 19.10 Pisani balončki; 19.30 Izbrali smo za vas; 20.00 Šport; 20.30 Z. Piščanc: »Zločin pod Poncami«. Radijska drama. Radijski oder, režira Peterlin; 21.25 Skladbe davnih dob; 21.40 Ritmični orkester; 22.10 Zabavna glasba.

♦ PETEK, 4. junija, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutrarnja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Na banjo igra Morgan; 12.10 Slovenska ljudska umetnost in obrt; 13.30 Glasba po željah; 17.20 Za mlade poslušavce: Govorimo o glasbi; 18.15 Umetnost; 19.30 Sodobni ital. skladatelji; 18.45 Jazz; 19.10 Bernobini-Bompiani: Od humanoide do robota »Idoli in demoni srednjega veka«; 19.20 Ženski vokalni kvartet, vodi Mihelčič; 19.40 Novosti v naši diskoteki; 20.00 Šport; 20.35 Gospodarstvo in delo; 20.35 Koncert operne glasbe; 21.50 Folklorni plesi; 22.05 Zabavna glasba.

♦ SOBOTA, 5. junija, ob: 7.00 Koledar; 7.30 Jutrarnja glasba; 11.35 Šopek slovenskih pesmi; 11.50 Veseli motivi; 12.10 Tone Penko: Skrivnostni svet žuželk; 13.30 Glasba po željah; 14.45 Glasba iz vsega sveta; 15.55 Avtoradio - oddaja za avtomobiliste; 16.10 Operetne melodije; 16.30 Dekameron: »Simona in Pasquino«. Napisal G. Boccaccio prevedel A. Budač, dramaturgiral L. Re-

Zakon o ljudskih stanovanjih sprejet

Poslanska zbornica v Rimu je v sredo zvečer odobrila osnutek zakona o ljudskih stanovanjih, ki je bil toliko časa jabolko razdora med krščansko-demokratsko in socialistično stranko. Kot znano, je šlo predvsem za lastništvo zemljišč, na katerih bodo gradili ljudska stanovanja. Krščanski demokrati so bili zato, da bi bil lastnik stanovanj tudi lastnik zemljišča, na katerem bo stanovanje zgrajeno, medtem ko so bili socialisti za to, da naj bi ostala zemljišča v javni (občinski) lasti, glede na bodoče perspektive urbanizacije in na načela socializacije. Ker gre za razlaščenca zemljišča, so hoteli s tem tudi preprečiti spekulacije, kajti jasno je, da se bo cena zemljišč stalno dvigala in tako bi lastniki stanovanj krivično prišli do zemljiške rente (vrednosti), ki je bila z razlastitvijo vzeta prejšnjih lastnikom. Končno je prišlo do kompromisnega sporazuma, da bodo imele občine pravico do odkupa stanovanj, če bi bila ta naprodaj.

Proti zakonu so glasovale vse opozicijske skupine razen komunistov (KPI), ki so se glasovanja vzdržali. Proti pa so glasovali tudi nekateri krščansko-demokratski poslanci, ki niso bili zadovoljni s kompromisom.

STRAŠNA LETALSKA NESREČA NA KRKU

23. maja zvečer se je dogodila na otoku Krku strašna letalska nesreča, pri kateri je bilo ubitih in je zgorelo 75 ljudi, največ mladih angleških turistov, ki so hoteli na dopust ali na poročno potovanje v Dalmacijo, pa tudi trije otroci. Jugoslovansko chartersko letalo sovjetskega izdelka (*»Tupolov-134«*, največje potniško letalo na svetu), se je pri pristajanju vžgalo. Nekateri menijo, da zaradi tega, ker je počila zračnica, a glavni pilot, ki se je rešil, pravi, da pri pristajanju zaradi dežja ni ničesar več videl. Najbrž bo držalo to zadnje. Vendar bo šele preiskava dognala točen vzrok.

Štiričlanska pilotska posadka se je rešila, ker se je pilotska kabina že pri prvem trčenju odlomila od letala. Rešil se je tudi en potnik, jugoslovanski državljani. Ubile pa so se vse tri stewardesse. To je največja letalska nesreča, ki je kdaj zadela jugoslovansko potniško letalstvo. Letalo je pripadalo beograjski družbi Aviogenex.

Diplomatske sposobnosti za jetičnim videzom

V Egiptu je nastalpo zadnjih ukrepih predsednika Sadata nejasen položaj, ki pa ne kaže dobro za Sovjetsko zvezo. Zato se je podal tja predsednik prezidija sovjetskega vrhovnega sovjeta Podgorni, da bi spet utrdil sovjetski vpliv in po možnosti čimbolj izrinil ameriškega. Američani so namreč zadnji čas

harjevali. Izvajajo dijaki slovenskih višjih srednjih šol v Trstu; 16.50 Znani pevci; 17.20 Za mlade poslušavce: Sobotni sestanek - Ščepce poezije - Moj prosti čas; 18.15 Umetnost; 18.30 Nezapadne melodije; 19.10 Pod farnim zvonom župne cerkve na Lesah; 19.40 Zbor »Tone Tomšič« iz Ljubljane, vodi Munih; 20.00 Šport; 20.50 Stare slovenske ljudske igre: »Čigava bode?«. Napisal A. Pirc, predstavil in priredil M. Mahnič. Radijski oder, režira Peterlin; 21.30 Vabilo na ples; 22.30 Zabavna glasba.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. • Reg. na sodišču v Trstu dne 20. 4. 1954, št. 157 • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna Graphis, Trst

IGRA Z MILIJARDAMI

Kar se tiče izdatkov za orožje in vojne potrebščine, Sovjetska zveza in Združene države ostro tekmujejo. Če bi veljaki iz rdečega Kremlja in iz Bele hiše prihranili le eno desetino vsot porabljenih v ta namen, bi lahko nasitili vse stradajoče človeštvo.

Toda naj govore številke.

Sovjetska zveza porabi nič manj kot deset tisoč milijonov dolarjev na leto za oboroževanje. Pentagon, to je ameriško vojaško središče, pa je zahteval za letošnji vojni proračun 7900 milijonov dolarjev. Te milijarde pa še ne zadostujejo, ker zahteva ameriško vojno ministrstvo še dodatek 700 milijonov dolarjev.

Vse te milijone na Vzhodu in Zahodu so namenjeni zgolj za pobijanje človeštva, za vojne grozote in razdejanja.

TISOČLETNI JUBILEJ

V Iranu (Perziji) so v teku velike priprave za proslavo dvatisočpetstoletnice obstoja perzijskega cesarstva. Šah je odredil, da se bodo sijajne proslave za to obletnico, najstarejšega cesarstva na svetu začele prihodnjo jesen. Ob tej priložnosti bo prišlo v Teheran 34 vladarjev in državnih predsednikov z vsega sveta. Na slovesnost je povabljenih tudi na stotine političnih veljakov iz vseh držav in vseh političnih barv.

ZANIMIVOSTI

Malokdo ve, da je na Škotskem ena šestina prebivalstva katoliška (825.000) in da je v Veliki Britaniji kar 250.000 muhamedancev in 450.000 ljudi judovske vere.

Nekateri slovenski koroški izobraženci domnevajo, da so v podzemlju cerkve pri Gospe Sveti grobnice nekdanjih slovenskih krščanskih karantanskih knezov.

Blizu Rapalla deluje šola — »Villa Benia« — v kateri odvajajo otroke jecljanja. Mnogi nehajo jecljati že v desetih dneh. Solo vodi šolnik dr. Mastrangeli, ki je do 18. leta tudi jecljal in se nato sam odvajal. V tečaj (traja le nekaj tednov) pa se lahko vpišejo tudi starejši. Uspehi so izredni.

dosegli v Egiptu pomembne diplomatske uspehe in kaže, da se je začela nagibati tehnika vplivov na njihovo stran.

Zaskrbljeni pa so Izraelci, kajti če se pomakne Egipt v območje ameriškega vpliva, je gotovo, da bo od Združenih držav za to nagrajen, in Izraelcem ni treba dosti brihtnosti, da pogruntajo, da bo skušala Amerika prisiliti Izrael, da plača vsaj del te cene, z izpraznitvijo zasedenih arabskih ozemelj. Zdi se, da Sadatu ne manjka diplomatskih sposobnosti in tudi ne odločnosti, kljub njegovemu jetičnemu videzu.

NOVICE

Jugoslovanski predsednik Josip Broz - Tito je dopolnil 25. t. m. 79 let.

Stalinova hčerka Svetlana, ki se je v Ameriki poročila z nekim arhitektom, je dobila te dni hčerko, kateri je dala ime Olga.

Naši pogledi ■ Mladinska skupina ■ Naši pogledi

IN MEMORIAM

Med tistimi, ki so v nedeljo dopoldne sprejeli k večnemu počitku prof. Ivana Sosiča, je bilo tudi več profesorjevih nekdanjih dijakov. To kaže na izredno priljubljenost pokojnika zlasti med našo mladino.

Prof. Sosič je bil izredna osebnost: strog in odločen, pa istočasno dober in priazen. Takoj je znal vzpostaviti stik z ljudmi, naj so bili preprosti ali izobraženci. Z domačo opensko malce šegavo govorico in z vedno pripravljnim dvotipom je znal kaj hitro spraviti družbo v dobro voljo. Bil je značajan, preprost in dober, kot pravi Kraševac in kot pravi Kraševac je bil klen, pripravljen prenesti marsikaj in življenje je tudi marsikaj terjalo od njega. V šoli se je z globoko ljubeznijo posvečal svoji vedi in jo posredoval na preprost način svojim dijakom. Ob znanosti pa nikakor ni pozabil biti pravi mojster. Z znanostjo in človečnostjo pa je dijakom posredoval še ljubezen do domače zemlje in do slovenskega človeka. Za vso njegovo požrtvovalnost in prizadevanje se mu bomo lahko oddolžili le tako, da bodo vedno v nas prisotna ista nagnjenja in iste vrednote, ki smo jih zaznali in odkrivali v pokojnem profesorju.

OTROCI: ODGOVORNOST DO NJIH IN DO SVETA

Danes je problem otrok vsekakor pereč problem. Otroci so lačni, otroci nekje celo umirajo od lakote. Stalno pa se rodijo novi otroci, nekateri v bedi, drugi v izobilju. Ponekod predstavljajo največje bogastvo, drugje so odvečno breme.

Dati otroku življenje: to je težka odgovornost, na katero večkrat starši ne pomislijo. Mar so se prej vprašali, v kakšen svet bo ta otrok prišel? V nekaterih revnih in zapuščenih predmestjih živijo otroci skoraj na smetiščih, umazani, razcapani, lačni in kar naprej se jim pridružujejo novi. Njihovi starši pa se celo s tem hvalijo: saj jim je vendar v čast in ponos ter dokazuje njihove zmožnosti. V nekaterih primerih, v najhujši bedi postajajo otroci blago, ki ga kupiš za majhno ceno; nekaj deset tisočakov za človeško telo in dušo. Toda kopica otrok še vedno raste. Pa naj gredo služiti kruh. Toda kako, če je otrok še prav zelo mlad. Potem pa naj gre beračiti in če je pohabljen tem bolje.

In vendar tudi v takem okolju nastajajo vedno novi otroci. Ko so jih njihovi starši spoznali, se gotovo niso vprašali, kako jih bodo preživljali in vzgajali. Izgovarjajo se, da jih bo toliko, kolikor jih bo Bog dal. Toda zdi se mi, da naš Gospod svojim otrokom ne more želeči take prihodnosti, kot smo jo zgoraj omenili; saj pravzaprav o prihodnosti niti ne moremo govoriti, ker je to le življenje iz dneva v dan. V njihovih otroških očeh se skozi pečat revščine zrcali čut zavrženosti in vrojene žalosti. Pa vendar niso oni po svoji volji prišli na svet, vsaj na tak svet ne.

Zakaj se dogaja vse to? Menda je vsemu vzrok pomanjkanje čuta odgovornosti. Na svetu je vedno več ljudi in če bo proces šel tako naprej, ne bo za vse ljudi niti dovolj hrane, niti zadostnega prostora. Na Kitajskem ali v Indiji je porast prebivalstva vedno večji. Ob-

lasti so sprevideli, da je treba število rojstev omejiti. Medicina pozna danes že učinkovita sredstva za to, a ta sredstva so lahko sprejemljiva le v določenih okoliščinah.

Vedno bolj se razširja pravilno mnenje, da se morajo starši za otroka odločiti in to z oziranjem na njihove življenjske razmere. Ta pa je eden izmed razlogov, zakaj so kontracepcijska sredstva povzročila tako polemiko. Poleg zdravniškega problema obstaja namreč nič manj težek moralni problem. Kot vemo, je katoliška Cerkev odločno prepovedala uporabo kontracepcijskih sredstev, češ, da to ni v skladu s katoliškim naukom in s poslanstvom, ki so ga starši prevzeli, ko so stopili v zakon. Žal pa je v današnjem svetu in v potrošniški družbi vse preveč takih staršev, ki se ne zavedajo prav svojih odgovornosti in v takih primerih morajo žal otroci plačevati za napake svojih roditeljev. Poleg tega menim, da mora imeti človek pravico do svobodne izbire. Takega problema ni mogoče posploševati, ker se lahko odloči le vsak posameznik glede na okoliščine, v katerih živi in podobno. Cerkev je sicer pustila pravico svobodne izbire v posebnih primerih. Posameznik pa je tu odvisen od duhovnika. Toliko bolj zanj, če najde duhovnika, ki se skuša približati življenjskim razmeram in problemom, jih razumeti in biti odprtih pogledov. Vprašanje pa je, če ga najde.

Prej ali slej pride trenutek, ko se posameznik znajde pred težko odločitvijo. Pri tem mora zbrati toliko poguma, da vztraja v novih razmerah. Gledati mora v oči prihodnosti in se odločiti po svoji vesti za svojo življenjsko pot.

Zato je treba v slehernem človeku obuditi in vzgojiti čut odgovornosti in z njo zmožnost, da bi sam presojal pravilno in se sam odločil. Pri tem pa ne sme misliti le nase, temveč zlasti na tiste, ki bodo neposredno odvisni od njegovih odločitev in dejanj.

Vprašanje pa je, kako naj se odgovornosti naučijo ljudje iz najbednejših družbenih plasti. Čut odgovornosti rase le iz zavesti, da nekaj si in da imaš določene pravice in dolžnosti. Kdor živi v in se vsak dan bori za življenjski obstoj, takega govorjenja o dolžnostih ne bo dosti pomenilo. Za zrele in zahtevne odločitve je treba določeno mero izobrazbe in kulture.

Ada

Zanimiva številka „Zaliva“

Te dni je prišla na naš knjižni trg nova dvojna številka (28-29) revije ZALIV. To krat je vsebina revije prav posebno zanimiva, privlačna in raznolika. Zlasti mladi bralci bodo gotovo našli med članki marsikaj takega, kar jih bo precej zanimalo. Predvsem pa gre omeniti priznanje ki ga dajejo nekdanji člani OF in tudi uredništvo revije mislecu Edvardu Kocbeku za njegovo življenjsko delo, zlasti ob usodnih medvojnih odločitvah. To priznanje je eden izmed prereditkih glasov, ki se jasno postavljajo za Kocbeka, zlasti v trenutku, ko uradne politične oblasti Slovenije ob proslavah 30. obletnice OF ne poznajo več enega izmed svojih soustanoviteljev. V reviji bi omenili še Pahorjevo razmišljanje ob literarnem večeru v Celovcu, Merkujeve utrinke iz Beneškega dnevnika, memoarski zapis Slavkote Tute z nekdanjega peklenskega otoka Lipari, misli Irene Žerjalove ob obisku slovenskih književnikov v Trstu in drugo.

Mladim prijateljem toplo priporočamo omenjeno številko Zaliva.

POD ČRTO objavljamo Igorjev pripis k zaključni glosi v Zalivu, 28-29:

Ni mi pravzaprav jasno, kaj je neznana glosatorja v zadnji številki Zaliva tako izpodbodlo v mojem članku o reviji Most, da je zavihtel svoje pero. Da bi bilo samo to, kar je napisal, težko verjamem, saj je sodeč po stilu pisanja glosator preudaren človek in je tedaj razumel, kakšno vrsto slovenskega revialnega tiska sem v članku imel v mislih in za kakšen koncept revije Most mi gre. Če bi tako ne bilo, bi se pač zavzel za to, da iz Mosta in Zaliva nastane ena sama močna kulturna revija v zamejstvu. Toda taka združitev se mi res ne zdi potrebna, ker ima in mora imeti Zaliv svoje poslanstvo, in ker ima oz. bi moral imeti Most tudi svoje poslanstvo. Jaz pa sem pisal le o Mostu, zato je lahko brez nevarnosti nespornoma izpadla iz inkriminiranega stavka ideološka etiketa.

Da potemtakem nisem zagrešil nič hudega? Seveda sem! Spregledal in pozabil sem na občutljivost Zalivovega glosatorja, na njegov občutek utesnenosti, in na njegovo prenašljivost. Kako naj si sicer razlagam njegov očitek, da hočem v omenjenem članku kaditi Mostu? (Lokar in Vremec v svojem odgovoru baje nista istega mnenja).

Neznani glosator se je torej le po nepotrebnem vnemiril, saj ni dvoma, da gre reviji Zaliv priznati kar precej duhovne sproščenosti, ideološke svobode in mentalne širine. In to sem napisal kljub nevarnosti, da mi v prihodnji številki Mosta neznani feljtonist lahko očita medeno dobrikanje Zalivu v upanju, da bi me v novih okoliščinah spet sprejeli v uredniški odbor revije.

Igor

MLADINSKA SKUPINA - SLOVENSKE TRŽAŠKE SKAVTINJE - SLOVENSKI KULTURNI KLUB - SLOVENSKI TRŽAŠKI SKAVTI

prirajajo

v nedeljo, 30. maja 1971, v domu Janeza Ev. Kreka v Borštu (pri cerkvi)

MLADINSKI SOCIALNI DAN

S p o r e d:

ob 10.: dr. Anton Kacin: Krekovo mesto v razvoju slovenskega krščanskega socialnega gibanja;

sledi razgovor

ob 12.: skupno kosilo v Borštu

ob 14.30: Matija Kovačič: Razvoj krščanskega socialnega nauka po II. vatikanskem koncilu; koreferat O zadnjem papeževem socialnem pismu, govori dr. Matej Poštovan;

koreferat O gospodarskih in narodnih vprašanjih Beneške Slovenije, govori domačin; razgovor.

Ob zaključku bo daroval sv. mašo Pavle Bratina.

Obvestila:

Avtobus iz Trsta: Trg Stare mlinice (Barriera vecchia) do Boršta (S. Antonio in Bosco) ob 9.35.

Prijave za kosilo pri tajnici Slovenske prosvete, Ul. Donizetti 3-I., tel. 768189, od 16. do 19. do petka, 28. maja.

Zlasti mlade prijatelje vljudno vabimo, da se tega mladinskega srečanja udeležijo v kar največjem številu in da med delom tudi posežejo v razgovor. Talko bo socialni dan še bolj zanimiv in nam bo nudil še več snovi za nadaljnjo poglobljanje obravnavane snovi.

Prireditelji

Tržaškega

Kongres narodnih manjšin

(Nadaljevanje s 1. strani)

vičnejše čase. Z večinskim narodom živimo v miru in v strpnem dialogu, katerega skušajo na vse načine onemogočiti fašistični skrajneži, ki so se zadnje čase zopet spravili na nas z izzivalnimi akcijami.

Zaključujem z mislijo, ki sem jo izrekel v nemški televiziji, ki me je pred dnevi zaprosila za krajši intervju. Dejal sem:

Slovenci v Italiji živimo in hočemo živeti, kljub raznim težavam, v miru z večinskim italijanskim narodom, saj vemo, da gre razvoj v smer pravičnosti in enakopravnosti do pripadnikov slovenskega jezika. Danes se v Italiji večina prebivalstva, predvsem mladine, zaveda, da je le v mirnem sožitju in preudarnem sodelovanju moč iti novim problemom in novim časom naproti. Iz grenkih izkušenj preteklosti delamo in živimo za boljšo in pravičnejšo bodočnost. Tako pri nas kot po vsej Evropi, in upajmo, končno tudi po vsem svetu.

Vprašanj slovenskega prebivalstva Kanalske doline pa se je dotaknil ob zaključku kongresa Simon Prešeren in prikazal specifično problematiko tamkajšnjega ljudstva.

Kongres je tudi sklenil organizirati krajevna zborovanja zainteresiranih manjšin in dal napotek, da se po možnosti prihodnje le-

to organizira takšno študijsko zborovanje v Trbižu, na katerem bi sodelovali predstavniki narodnostnih in etničnih manjšin Italije, Avstrije in drugih držav. Na takšno skupno zborovanje bodo povabljeni tudi predstavniki AIDCLM, organizacije, ki združuje v glavnem romanske etnične skupnosti.

Za predsednika FUEV je bil zopet potrjen dr. Volger (južnotirolska manjšina), za podpredsednika pa dr. Vospernik (koroški Slovenec). Pred kratkim pa je bil za predsednika mladinske organizacije FUEV izvoljen Filip Warasch, prav tako koroški Slovenec.

— o —

ŠOLA GLASBENE MATICE - TRST

V torek 1. junija, ob 20.30 v dvorani PD »Igo Gruden« v Nabrežini

PRVI NASTOP GOJENCEV IZ PODRUŽNICE NABREŽINA

Na sporedu bodo glasbe za klavir, violino, harmoniko in otroški pevski zbor »Kraški slavček« iz Devina - Nabrežine.

Vljudno vabljeni

TEDENSKI PREGLED DOMAČEGA ŠPORTA

NAMIZNI TENIS

SIJAJEN USPEH SONJE MILIČ NA DRŽAVNEM PRVESTVU V FIUGGIJU

Tržaški namizni tenis je po treh letih ponovno zablestel v vsedržavnem okviru. Pred tremi leti je namreč Boris Košuta, ki je takrat nastopal za italijansko društvo La Soffitta, osvojil naslov državnega absolutnega prvaka. Od tedaj dalje pa so se naši in italijanski tekmovalci iz Trsta vračali z državnega prvenstva praznih rok.

Lansko leto je Sonja Miličeva od zgoniškega Krasa s svojim prvim nastopom na državnem prvenstvu presenetila vse ter osvojila naslov podprvakinja. Letos je mlada atletinja vestno trenirala in pod Boletovim vodstvom dosegla viden napredek. Odšla je tako v Fiuggi z resnim upanjem, da se dobro izkaže. Nihče, niti največji optimist pa ni pričakoval, da se bo ta naša mlada

in simpatična igralka vrnila domov s kar devetimi kolajnami.

V tretji kategoriji je tako med posameznicami kot v ženskih parih osvojila naslov najboljša; naj omenimo, da je v dvojicah nastopala skupno s Tržačanko Hauserjevo.

V drugi kategoriji je med posameznicami zasedla tretje mesto in prav tako je v ženskih parih skupno s Hauserjevo osvojila bronasto medaljo.

Med mladinkami je bil aspekt tretja, medtem ko je v mešanih parih v isti kategoriji s Peterlinijem zasedla tudi tretje mesto ter drugo mesto v ženskih parih, spet skupno s Hauserjevo.

Kočno je še ob zaključku nastopila skupno z vsemi najboljšimi, ki so se potegovali za absolutni naslov državnega prvaka. V mešanih parih je nastopila z novim državnim prvakom, komaj šestnajstletnem Bosijem, s katerim je osvojila srebro; v ženskih parih pa je spet s prijateljico Hauserjevo osvojila tretje mesto.

To so torej nadvse laskavi uspehi naše predstavnice, ki jo postavljajo v sam vrh najuspešnejših zamejskih atletov vseh časov. S svojo skromnostjo, resnostjo ter lepo in mirno igro je mlada Sonja priborila lepe lovorike svojemu

(Dalje na 7. strani)

— o —

Svetoivanski mladinski oder v Trstu vabi na svojo prvo prireditev

»KROJAČEK JUNAČEK«

ki bo v nedeljo, 30. maja, ob 17.30 v Svetivanskem Marlinem domu.

SREDNJA ŠOLA »SIMON GREGORČIČ« V DOLINI

vabi na zaključno šolsko prireditev, ki bo v torek, 1. junija t.l. ob 21. na šolskem dvorišču

Umrli je prof. Ivan Sosič

Množica Opencev se je v nedeljo zadnjič poslovila od svojega priljubljenega sovaščana prof. Ivana Sosiča. Pokojnemu profesorju so prinesli zadnji pozdrav tudi številni njegovi nekdanji študentje in stanovski tovariši. Škoda, da zaradi neprimerne ure in avtomobilske dirke ni moglo priti do še veličastnejše pogrebne svečanosti. Smrt zaslužnega moža je sicer hud udarec za skupnost, v kateri je deloval in živel, vendar je hkrati tudi priložnost za premislek, trenutek, da življenjske niti spet nekoliko nategnemo in naravnamo.

Prof. Ivan Sosič, član mogoče najstarejše openske rodbine — Soščevih, je bil eden najbolj vzornih primerov duhovne širine in odprtosti in povrh izredne človeške topline. Bil je človek, ki si je povsod, kjer je deloval, doma in na tujem, pridobil mnogo prijateljev

— tako je podčrtal Angel Vremec — Mežnarjev, ki se je poslovil od pokojnika v imenu Opencev — bil je pobornik za združeno prosvetno delovanje vseh Opencev — v tem oziru se je poklonil njegovemu spominu predsednik prosvetnega društva Tabor Rudi Vremec, bil je šolnik, ki je na lastni koži pretrpel mnogo krivic zaradi diskriminacije slovenskih šolnikov — in zato po besedah njegovega govornika prof. Škerlja trajen opomin tudi za vztrajnejšo borbo za dokončno rešitev šolniškega vprašanja. Profesor Sosič je rad sodeloval ne glede na ideološke razlike povsod, kjer je mogel. Taki ljudje so redki in izredno dragoceni in zato je njihova smrt toliko bolj boleča.

Pokojnikovi družini izreka sožalje tudi Novi list.

Štmaver

V SLOVO MOŽAKU

Zopet smo izgubili enega izmed naših možakov, kakršnih je tudi v naši soseski vedno manj.

V soboto je skoro nenadno umrl naš soseda Jožef Figelj, po domače Drejev. V mladih letih je bil delavec v tovarni, pozneje se je pa pridno lotil kmetovanja. Okoličani, prav tako pa tudi Goričani so dobro poznali Pepita Drejevega, ker je vsako leto na praznik svetega Valentina točil najboljšo vino v svoji osmici. Spoštovanega soseda smo pokopali v ponedeljek na pokopališču v Pevmi. Naj v miru počiva!

PROMETNA VZGOJA MLADINE

Naša mladež ima že v šoli vedno več predmetov iz najrazličnejših strok. Letos so vpleljali v nekatere goriške šole tudi tečaje o prometni vzgoji. Tak tečaj se je vršil tudi prejšnji teden. Udeleževali so se ga tudi učenci slovenske nižje srednje šole. Tečaj je organizirala goriška občina.

Naši dijaki so se pri nastopu za cestno prometno vzgojo odlikovali. Dijaki 3. razreda, šest fantov in šest deklic so tako dobro opravili izpit, da so dobili pri natečaju prvo mesto. Pripravil jih je prof. Rupel.

Števerjan

Obisk v Bohinju

Na povabilo tamkajšnje dramske skupine in da povrne nedavni njihov obisk pri nas, je gostovala v nedeljo v Češnjici v Bohinju dramska skupina našega prosvetnega društva »Franc B. Sedej« z Bevkovo dramo »Materin greh«.

Gostovanje je društvo združilo s prijetnim izletom za mladino. In tako so odpotovali že v zgodnjih jutranjih urah. Škoda, da ni bilo mogoče uživati vseh lepote prelepe Gorenjske, ker je skoraj ves popoldan lil dež. Vsekakor veselja ni manjkalo, tako da so prišli vsi igralci v Bohinj kar najbolje razpoloženi.

Igra je bila napovedana za 20. uro. Dvorana je bila napolnjena do zadnjega kotička, ko je v imenu našega društva pozdravila navzoče gdč. Helena Knez. Igralci so se tudi tokrat res

potrudili in dobro podali to zahtevno Bevkovo dramo, ki je Bohinjske tako pretresla, da so si nekateri ob koncu, po navdušenem ploskanju — brisali solze.

Vsekakor smo se, čeprav je bila ura že zelo pozna, vračali veseli, v zavesti, da smo ponovno utrdili prijateljske stike z bohinjsko mladino.

PROSVETNO DRUŠTVO »FRANC B. SEDEJ«

vabi Števerjance k predstavi Slovenskega gledališča iz Trsta, ki bo predstavilo komedijo

RAFFAELE

v župnijskem domu, v ponedeljek 31. maja ob 21.30.

Iz Goriške

Praznik špargljev in jagod v Štandrežu

V Štandrežu pripravljajo domači gospodarji in prosvetni delavci velik vaški praznik pomladi in prvih pridelkov v letu.

To je praznik špargljev in jagod. Obhajali ga bodo domačini in številni gostje, ki bodo prišli v Štandrež na špargeljsko gostijo, v nedeljo, ponedeljek in torek. Letos so špargljem, temu edinstvenemu štandreškemu pridelku, dodane še domače, čudovito lepe jagode.

Kakor imajo naše briške vasi svoj poljedelski praznik v znamenju češenj in vina, tako kaže, da se bo v spodnji goriški okolici trajno uveljavil kmečki praznik špargljev in jagod.

Organizatorji tega letošnjega praznika so Prosvetno društvo Štandrež, Prosvetno društvo »Oton Župančič« in Zveza neposrednih kmečkih obdelovalcev. Člani vseh treh domačih društev so pripravili složno prav obširen in zanimiv spored.

Predvsem bo za oči in usta prirejena okusna razstava vsakovrstnih špargljev in jagod, ki so že postale drugi značilni pridelek za naš kraj. Seveda, šparglji in jagode bodo tudi že prirejeni za veliko ali manjšo pokušnjo.

Zanimiva bo tudi razstava starega kmetijskega orodja v župnijskem domu. Mladi rod bo lahko videl, kako so se očetje morali truditi na njivi in pri hiši s starim orodjem in vozovi.

Uvod v prireditve bo odprla godba na pihala iz Nove Gorice. V nedeljo ob 21. uri bodo nastopili na igrišču poleg kulturnega doma tudi številni pevski zbori. Prišli bodo tudi pevski gostje s sosednje strani.

Naslednja dva dni bodo nastopali na odru člani dramskih odsekov prosvetnega društva Štandrež in prosv. društva O. Župančič.

Te dni bo torej vse živahno in razgibano v prijaznem Štandrežu, ki vabi k številnemu obisku.

»Brjarjev« to pot ne bo, ker je drugih zanimivih točk na sporedu, kulturnih, zabavnih in gospodarskih, kar dovolj.

»LJUBI MAJ«

»Ljubi maj, krasni maj«, poje znana majniška pesem. Za letos, pa tudi za lani ne velja več. Taka je popolnoma upravičena sodba starih Goričanov, ki so nekoč praznovali maj res v soncu in cvetju.

Prejšnji teden je v Gorici in okolici tako lilo, kot da bi se bil utrgal oblak. Nepristane plohe so precej škodile tudi prvinam po vrtovih in njivah. Cene zelenjave so brž poskočile.

Po nekaterih briških cestah je deževje povzročilo zemeljske usade, zlasti v smeri Grojna - Bukovje. Prav na skrajnem koncu Brd in še bolj po sosednjih furlanskih vaseh je toča pošteno klestila.

BRAVCEM

Zaradi prebilega gradiva smo morali tudi tokrat iziti brez nadaljevanja romana »Smrt v pomladi« in brez »Potovanja po Škandinaviji«. Izostati je moralo tudi več člankov in dopisov, ki jih bomo objavili prihodnjic.

V nedeljo, 30. maja z začetkom ob 17. uri bo v MAČKOVLJAH

Tradicionalni praznik češenj

s sledečim kulturno-zabavnim sporedom:

Godba na pihala iz Brega

Domači pevski zbor

Ansambl »MI - NI - PE« iz Gorice

Moški zbor »Igo Gruden« iz Nabrežine

Nastop humoristov

Mešani zbor »France Prešeren« iz Bo-ljunca

Otroški pevski zbor iz Mačkovelj.

Med prireditvijo bo deloval srečolov.

Kiosk z domačo kapljico, čevapčiči, pršutom in češnjami bo odprt od 14. ure dalje.

Kiosk z vinom deluje že v soboto popoldne!

Boj za obvarovanje gornje Soške doline

V slovenskem časopisju in sploh v javnosti se še dalje vodi ostra polemika med tistimi gospodarskimi krogi, ki hočejo zgraditi pri Kobaridu novo elektrarno na Soči, in med tistimi, ki hočejo obvarovati Soško dolino pred novimi industrijskimi posegi.

Načrt za novo elektrarno je izdelalo vodstvo Soških elektrarn, ki si je zamislilo cel sistem novih elektrarn na Soči. Temeljal naj bi predvsem na elektrarni Trnovo, katere gradnjo je odločen odpor javnosti komaj preprečil pred nekaj leti, in pa na elektrarni Kobarid, ki jo hočejo graditi zdaj. Za gradnjo elektrarne se zavzemajo tudi nekateri lokalni politično-upravni krogi, predvsem na okraju in v občinskih upravah, češ da bi elektrarna Kobarid poživila gospodarstvo v gornji Soški dolini, ki zdaj stagnira. Proti gradnji elektrarne pa so vsi tisti, ki bi radi obvarovali lepote gornje Soške doline.

Z gradnjo elektrarne Kobarid bi bila gornja Soška dolina v pokrajinskem pogledu močno spremenjena, kar bi vplivalo na vso naravo okrog nje, tako rastlinsko kot živalsko. Lahko se reče, da bi bila prizadejana

naravnemu okolju gornje Soške doline s tem nepopravljiva škoda. Velika pa bi bila tudi gospodarska škoda, gledana s stališča celotnega slovenskega narodnega gospodarstva, kajti korist, ki bi jo prinesla nova elektrarna, bi bila malenkostna v primeri s škodo, ki bi bila prizadejana turizmu in kmetijstvu. Izračunali so, da bi dala elektrarna Kobarid stalno zaposlitev samo 16 ljudem, mnogo stoletin ljudi pa bi moralo zaradi nadaljnega obubožanja kmetijstva in izgubljenih možnosti za razvoj turizma zapustiti Soško dolino in si iskati kruh drugje. Nasprotniki pa vidijo bodočnost gornje Soške doline ravno v turizmu, zlasti v takomenovanem kmečkem in razčlenjenem turizmu (penzijoni, gostilne, majhni hoteli, smučišča, smučarski učitelji, alpinizem itd.), ki bi nudil dobro eksistenco tisočim ljudem.

Poleg tega je treba pomisliti — pravijo nasprotniki gradnje elektrarne — da je Slovenija sorazmerno majhna in že močno industrializirana ter da mora varovati tista področja, kjer je naravno okolje še pristno in nepokvarjeno.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Majska številka „Mladike“

»Mladika« je končno dohitela koledar in začela redno izhajati. Tako je že pred tedni izšla majska številka. Uvodnik zanjo je napisal Jože Peterlin, na motiv prvega maja. V njem govori zlasti mladini.

Sledi obširno poročilo s fotografijami o slovesni podelitvi literarne nagrade »Vstajenje« pisatelju Borisu Pahorju. Dobesedno sta objavljena govora prof. Jevnikarja kot člana odbora za podeljevanje nagrade in Borisa Pahorja. Marijan Breclj nadaljuje svoj prevod slovaške povesti »Pomlad Adele Ostroluške«, ki nas uvaža v vse premalo znano narodno življenje Slovakov, Slovincem po izvoru poleg Lužiških Srbov najbolj sorodnega naroda. Ivana Placer je objavila novelo »Majski praznik«, Mojca Rant pa spomin na pomlad v svoji rani mladosti. Zanimiv je intervju s prof. Antonom Trstenjakom, znanim filozofom, o vprašanju zgodnjih porok. Zanimiv je tudi članek o slovenski filozofsko-humanistični fakulteti v Buenos Airesu, kar Slovincem na splošno še ni stopilo v zavest. Na njej je diplomiralo že pet mladih Slovincem.

Vladimir Kos iz Tolka je objavil pesem »Kakor hoče, kdo gre; in k zvezdam, kdo ve?«, Marička Šušteršič iz Ljubljane pesem »Razodetje« in Anica Gartner pesem »V gozdni tišini«. V tej številki sodelujejo še Mica Debeljak z novelico »Katré«, Martin Jevnikar z nadaljevanjem razprave »Sodobna slovenska zamejska literatura«, in Barbara Lapornik s črtico »Mihael - umetnik«. Priakupni sta rubriki »Za sodobne žene in dekleta« in »Čuk na Obelisku« — ta zadnja je danes gotovo najboljši izraz slovenskega sa-

tiričnega humora. Raztresene po reviji najdemo še krajše aktualne članke in poročila ter seveda ilustracije.

Slovenska kulturna javnost se spominja letos stoletnice smrti Antona Tomšiča, prvega slovenskega poklicnega časnikarja, urednika »Slovenskega naroda«.

Izšla je nova, 28.-29. številka revije »Zaliv«. Dobi se v Tržaški knjigarni v ulici Sv. Frančiška in v drugih slovenskih knjigarnah v Trstu, Gorici in Celovcu.

Na Češkoslovaškem so nedavno odstavili tri-deset univerzitetnih profesorjev. Med njimi je tudi znani filozof Milan Machovec, marksist, ki se je vedno zavzemal za dialog med kristjani in marksisti. Kriv je tega, da je pokazal preveč simpatije do »praške pomladi«.

RAZREŠENA SKRIVNOST ETRURŠČINE

Član bolgarske znanstvene akademije prof. Vladimir Georgijev je razrešil skrivnost etrusčanskega jezika, s čimer so se znanstveniki stoletja zaman ubadali. Ugotovil je, da spada etrusščina k indogermanskim jezikom in sicer v isto skupino kot jezika starodavnih Lidijcev in He-titov v mali Aziji, le da je nekaj mlajša.

Že prej je bilo ugotovljeno, da so nastale nordijske rune iz etrusčanske pisave.

„Most“ o narodu

Nova, 28. številka revije »Most« je v precejšnji meri dvojezična. Poleg prispevkov slovenskih avtorjev prinaša namreč tudi članke in razprave, napisane v italijanščini, od italijanskih avtorjev. Vendar so zraven objavljeni slovenski prevodi.

Na uvodnem mestu je objavljen »Dialog o meji«, ki ga je napisal Guido Miglia. S tem je sprožil dialog, katerega takoj povzame Aleš Lokar, prav tako s člankom v obeh jezikih. Danilo Sedmak piše o psiholoških predsodkih med narodi, Marino Kokorovec pa o »Novi operativni metodi za kraško planoto in Trst«. Tem prispevkom v dveh jezikih, katerim je treba priznati vsebinsko tehtnost in odkrito težnjo po sodelovanju med obema narodnostima oziroma njuni-ma kulturnima krogoma, ter željo po medsebojnem razumevanju, sledijo samo slovenski pri-

spevki. Vladimir Kos je objavil pesmi »Eno samo vprašanje« in »Za vse, ki se starajo — vstopni spev — december«, Milena Merlak pa pesem »Alkimisti v zlatem mestu«. O slovenski poeziji zadnjega časa je prispeval dolg članek Taras Kermauner. Vladimir Vremec pa je polemichen in se dotika aktualne teme v članku »Naj Fellini začne, Pahor pa neha biti družbeno angažiran?«. Lev Detela je objavil »Kritiko na kratko« (O Strniš in Kocbeku) in nekaj kulturnih zapiskov pod naslovom »Kultura v beležkah«. Zanimivi sta pismi Berta Pribača iz Avstralije in Ludvika Vrtačiča kot odmeva na lansko zborovanje v Dragi in na polemiko o pojmo vanju slovenske narodne obstojnosti, ki je sledila v tisku. Tako Pribač kot Vrtačič poudarjata, da je narod nekaj drugega, in veliko več kot vsa kokratni režim.

JOŠKO ŠAVLI

LJUDSKO BESEDJE NA TOLMINSKEM

* 1

Pod vplivom šole in šolske pameti o pravilnem in nepravilnem jeziku naglo kopni prastaro izrazje, ki se nadomešča z malomeščansko miselno in izrazno revščino. Ker odgovorne slovenske ustanove ves povojni čas niso bile zmogljive sprožiti akcije za zajetje slovenskega besedišča, tisk in druga občila pa nam stalno vsiljujejo nepristen, izumetničen jezik našega malomesta, ki je pogosto žargonsko obarvan, je potrebno, da vsi, ki se lotevajo pisanja, zbirajo in zapisujejo besede, nazive in imena iz svojega domačega kraja in okolice, jih uporabijo ali dajo objaviti. Mogoče se bomo na ta način ubranili miselne revščine, ki nas začenja utesnjevati, in obogatili slovensko jezikovno celoto.

Na severnem Primorskem, na območjih Idrije, Cerkna, Tolmina, Kobarida, Bovca je vse polno starinskega izrazja, imen, katerih pomen se je delno že pozabil, besed, ki natančno zadevajo trenutno razpoloženje, označujejo lastnosti in nam razkrivajo posebno tenkočutnost pri zaznavnosti, še pristni naravni zaznavni čut, katerega zgolj šolsko »izobraženi« ljudje redno izgubijo.

HIŠA

Že trditev, da je hiša izposojenka od nemške besede Haus (ter štala od Stall) je naivna pravi moj stric. Nemci so še kasneje postali poljedelsko ljudstvo kot Slovenci ter se stalno

naselili. To besedo so kvečjemu oni prevzeli od nas.

HIŠA je verjetno povsod na Slovenskem stanovanjsko poslopje. Na Tolminskem pomeni tudi kuhinjo. Beseda kuhinja se uporablja le takrat, ko je treba zaradi razlikovanja to poudariti. V hiši (kuhinja) je nekda stalo ognjišče. Na stropu (čumfed — e je polglasen v končnih zlogih), okoli ognjišča je stala polica za posodo, ki se imenuje napa. Napa se je ohranila do danes. Skoraj pozabili pa so se izrazi za orodja pri ognjišču: *burkla*, *grebla*, *lopár*. Še pa se sliši *oglovne* (po tolminsko: *aklovne*), to je goreče poleno, v tolminskem *kalovnica*. V hiši je navadno stala posebna *marajna* (omara); polovico nje so tvorila vrata, polovico *latelci* (predali). Značilne so bile tudi vzdane omare, da niso zagrajevale prostora. Redno je bila v hiši tudi *stalaža*, odprta omara s policami, zagrnjena z zaveso (kutirino).

Pod oknom je lijak (ljak), v katerem se omivajo *krepe* (posoda). Beseda *krepa* (edn.) pomeni sicer obrabljeno posodo, že zavrženo. Pomeni pa tudi nebistro glavo.

(Danes nam vsiljujejo v trgovinah: pomivalno korito. Korito je v resnici za živali). Izrazje za posodo večinoma odgovarja našim ustaljenim besedam. Opozoriti pa je treba na besedo *padela* (mogoče bi se prav glasila *podela*); namesto nje so nam v šoli vsiljevali *kozico*, ki me še danes spominja na koze.

Pod lijakom je navadno *svinak* posoda za *pomij* (pomije). Navadno je *svinak* kangla ali *kambač* (kombáč?). *Kambač* je oblika *kangle*, vendar širši, nižji in polovica gornjega roba je za ped višja od druge. Pri starem (od nekda) je bil lesen, danes je pločevinast (iz pleha) od zunaj kotlovinast (pobakren) ali mesenkast (pomedeninan). Pod v hiši so lahko deske ali *tlak*. (Razlikovati pa je treba *tlakovano* pot; to niso tla in zato ne *tlak*. *Tlaku* na poti ali na cesti, se reče *lašta* ali *kašta*).

Ob lijaku visi ponavadi (u)brisavka (brisača), da se ljudje ubrišejo, potem ko so se umili. Nad pipo je bil obešen *korec* (menda mu drugod Slovenci pravijo »šefla«), ki je bil žejnim pri roki. Glaže so namreč hranili, kajti velika škoda bi bila v skromnih razmerah in ob varčnosti, če bi jih razbili.

Beseda *čapin*, ki služi za prijetanje vroče posode, je najbrž nova izposojenka iz beneščine. Uganka pa je beseda *tawalč* (ali *tawalič*), odkod izvira. Pomeni štirikotni prt, v katerega se zavijajo (v culo) obed in se ga nese na polje. Uporablja pa se tudi za kuhinjska opravila. Raznim krpam v kuhinji, redno pravijo *cunje*, če so pa že raztrgane so *štrace*. *Cunje* so tudi že ponošene obleke, katere v nasprotnem primeru nazivajo *gvant* (samo ed.).

Zelo zanimiva je beseda *ka(n)dreja* (stolica). »Kopaš (ali kopate), poreče Tolminec, »od kod bi bila prišla«. In res ni nobene korenske zveza s stolom ali s sedeti. (»Kopaš« je naprevedljiva beseda, ki izraža ugibanje. Podobno »mari«, tudi v zvezi *maride*, ki pomeni verjetnost. Toda ni isto kot »morda«, ki je še čista negotovost. »Morda« je »morebiti«.) (dalje)

Sodobno kmetijstvo

Toča in vinograd

V nedeljo in v noči med nedeljo in ponedeljkom se je v tržaški pokrajini prvič letos pojavila toča, ki je ponekod povzročila precejšnjo škodo na njivskih posevkih, predvsem trtah. Medtem ko razne njivske posevke ali zelenjavo, če so bili močno poškodovani, lahko še vedno na novo posejemo oziroma v primeru manjše škode močno pognojimo in seveda predvsem škropimo proti raznim boleznim, nam poškodovani vinograd povzroča precejšnje težave. Edina tolažba, če je umestno sploh govoriti o tolažbi, je, da toča v tej dobi ni tako nevarna kot med zorenjenjem, ker si rastlina lahko še vedno opomore. Trta namreč požene iz stranskih oces nov mladike. Pridelek bo nekoliko manjši, a še vedno zadovoljiv. Hujša škoda nastane, kadar so mladike daljše, v juniju ali juliju. Takrat na novo pognale mladike ne utegnejo več dozoreti pred zimo, zaradi česar zamrznejo.

Hitro ukrepati po toči

Vsekakor je potrebno poškodovani trtin nasad takoj škropiti proti možnim okužbam. Zeleni poganjki so namreč polni ran, v katerih se naselijo razne glivice ali bakterije, ki lahko povzročijo hudo škodo. Nekateri škropijo z 1-1,5 odst. bordojsko brazgo, drugi sežejo rajši po nebakrenih pripravkih kot npr. Aspor, Vitene ali Vitex, ki so v začetni fazi vegetacije primernejši. Škropiti moramo temeljito. Da bi si trte hitreje opomogle, jih dobro pognojimo. Če so nasadi dobro prehranjeni, bodo iz stranskih oces hitreje pognali novi poganjki. Posujemo enakomerno po vinogradu 3 kg kompleksnega gnojila 10-10-10 na 100 kv. metrov oziroma 6 vreč po 50 kg na hektar.

Mlade nasade je priporočljivo tudi okopati, da bi jim morebitna poznejša sušna doba ne prizadela še večje škode.

Kako najbolje zavarovati trtne nasade?

Nekatere kraje v tržaški pokrajini toča obiskuje skoraj vsako leto in je zatorej umestno vprašanje, kaj vse lahko napravijo vinogradniki sami, da učinkovito zavarujejo svoj pridelek. V tem oziru velja predvsem omeniti najenostavnejšo možnost — zavarovanje proti toči —, ki ni drago, če pomislimo, da plačuje deželna uprava 60 odst. prispevek na premije. Izvedeli smo, da ravno te dni obiskuje predstavnik neke zavarovalne družbe kraške vasi in zato priporočamo vinogradnikom, da se poslužijo te enostavne oblike obrambe pred točo.

Drugo obliko pasivne obrambe pred točo predstavljajo mreže iz najlona. To je hkrati najbolj učinkovita oblika obrambe, ki se vedno bolj širi tudi v naši deželi, posebno zadnje čase, odkar daje odbornišstvo za kmetijstvo 50 odstotne prispevke na vse dejanske stroške. Stroški, ki znašajo za površino enega hektara približno dva milijona lir, so posebno glede na visoke prispevke v mejah gospodarskega računa. Trajnost mreže je večja, če je podporna naprava smiselno postavljena. S kovinsko podporno napravo se trajnost celotne naprave občutno zveča. Vsekakor bi kazalo, da se tudi naši vinogradniki poslužijo te oblike obrambe pred točo v večjem številu kot doslej, saj bi tako problem toče dokončno rešili sami. Upoštevati je treba dejstvo, da državne denarne podpore prihajajo z veliko zamudo in tudi niso vedno, kljub škodi, stoodstotno gotove. Vlada mora določiti prizadeta področja s posebnim odlokom; v letih, ko toča povzroči dosti škode po celotnem državnem ozemlju, navadno od padejo od te oblike pomoči močno urbanizirana področja — to se je lani pripetilo našemu področju. V takem primeru priskoči na pomoč sicer dežela z ugodnimi kratkoročnimi posojili, toda iz izkušenj vemo, da se teh naši kmetje ne poslužijo radi. Kdor torej hoče iz svojega delovanja izločiti čim več neznanke in slučajnosti, ta ne bo čakal na podpore, ki jih država oziroma dežela daje po naravnih neizogledih, temveč bo segel po sicer drugačni obliki prispevka (po zavarovanju ali mreži proti toči), ki je povrh vsakomur dosegljiva oblika obrambe pred točo.

Zatiranje peronospor in oidija

Dež teh zadnjih dni, ki nas je sicer rešil strahu pred sušo, je povečal nevarnost hudih trtnih bolezni. Peronospora pa tudi oidij sta že v zasedi in predeta pogubne plesnive niti trtnemu zarodu, posebno če je ta poškodovan od vremenskih nepravil. Proti oidiju gre škropiti pred ali po cvetenju. V vročih dneh je priporočljivo škropiti v jutranjih ali večernih urah.

Boj proti peronospori zahteva precej pozornosti. Upoštevati je treba tako imenovano inkubacijsko dobo glivic, ki je glede na temperaturo krajša ali daljša. V tem času — konec maja in junija — znaša približno 4,5 dni, pozneje postaja vedno manjša, v juliju npr. znaša navadno 1-2 dni — ker je pač bolj toplo. Škropiti je treba torej nekaj dni po dežju in to temeljito, posebno spodnje listne dele. Možna je škropljenje proti peronospori in oidiju tudi združiti. Nebakrenemu pripravku (npr. Asporju) dodamo koloidalno žveplo.

TEDENSKI PREGLED DOMAČEGA ŠPORTA

(Nadaljevanje s 4. strani)

društvu, vsemu zamejskemu športu ter predvsem še enkrat seznanila najširšo italijansko javnost z našo aktivno prisotnostjo ter z našim resnim delom predvsem na športnem področju.

Seveda ne smemo ob tej priliki pozabiti na tiste, ki nosijo vso težo organizacije in ki ves svoj prosti čas žrtvujejo za visoke ideale pravega amaterskega zamejskega športa, ki pomaže mladini, da si pridobi samozavesti ter da si utrjuje narodno zavest.

Naši društvi Kras in Sokol sta prav na tem področju dokazali, kaj se lahko s skromnim, koordiniranim delom naredi. Obe društvi za zdaj še edini na Tržaškem, ki se resno ukvarjata z

namiznim tenisom med našo skupnostjo, vodi odlični trener Bole, ki je s svojo sposobnostjo ter potrpežljivostjo izvežbal že celo vrsto mladih igralcev. Njegovemu delu od blizu sledi tudi novoustanovljena Zveza slovenskih športnih društev, ki je že pripravila dobrouspeli seminar, ki ga je vodil eden najboljših jugoslovanskih trenerjev. Prav je, da se vsi zavedamo pomena te pravilne športne politike tudi v športu, ki ni še tako popularen, ki pa ima vse možnosti, da bo v kratkem pritegnil tudi večje mase gledalcev.

Naša dolžnost je, da s tega mesta čestitamo predvsem naši novi večkratni državni prvakinja Sonji Miličević, trenerju Boletu, društvu Kras ter tudi ostalim atletom, ki so se z manj sreče udeležili prvenstva kot tudi nesrečnemu Ukmarju, ki se zaradi šolskih obveznosti ni mogel udeležiti tega prvenstva, na katerem bi gotovo osvojil kako nagrado.

ODBOJKA

Bor je pretekli teden organiziral lepo uspelo srečanje med starejšimi ter mlajšimi igralci tega združenja. Videli smo tako vse boljše odbojkarje, ki so kdajkoli šli skozi vrste plavih. Tekmi, tako ženska kot moška, sta bili tehnično zelo dobri in ugotovili smo, da bi lahko Bor, če bi ponovno združil vse svoje bivše in sedanje igralce, z velikim uspehom nastopal tudi v najvišjih italijanskih ligah. To je problem, ki bi ga morala predvsem Zveza slovenskih športnikov vzeti resno v pretres!

Za kroniko naj še povemo, da so med ženskami zmagale »Mlade« z 2:1, pri moških pa »Stari« s 3:1. Tekmi si je ogledalo lepo število gledalcev, ki so s svojo prisotnostjo hoteli izkazati svojo navezanost na »plave« barve.

ketna

Spomladansko pretakanje vina

Ob nastopu spomladanske toplote je treba vino pretočiti. Pretakamo posebno vina, ki jeseni niso dobro prevrela in ki zaradi nepovretega sladkorja imajo v preveliki meri sladak okus. Z vročino se sladkor spreminja v ogljikovo kislino in alkohol. To samo po sebi ni nevarno, razen če vino ni postalo tudi motno. Do motnega vina pride v zamenjenih kletah, kjer je v zraku vedno polno kisovih ali očetnih kvasnic, ki spreminjajo alkohol v očetno kislino, vino pa v kis.

Posebno pozornost je posvetiti sladkim vinom, ki imajo pod seboj drožje, ker niso bila dolgo ali še nikdar pretočena. Da odstranimo drožje, vino pretočimo. Nekaj dni pred pretakanjem dodamo vinu tannisol ali podobno sredstvo (natančno po navodilih). Po petih do osmih dneh pretakamo, ne da bi žveplali.

Vedno pretakamo v čist, zmerno zažveplan

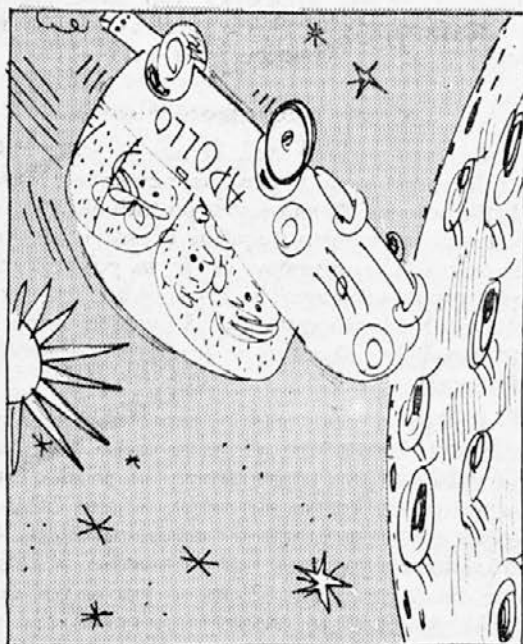
sod. Sode, iz katerih smo vino iztočili, moramo takoj po pretoku dobro pomiti.

Spomladansko kipenje se lahko vrši z lastnimi naravnimi kvasnicami, katerih je v vinu vedno nekaj in se po potrebi razmnožijo. Za pospešeno kipenje je treba vzeti selekcionirane kvasnice. Na vsak hl vina dodamo 20 gramov amonijevega sulfata, ki služi kvasnicam za hrano, katere se potem hitreje množijo in delo prej opravijo. Amonijev sulfat raztopimo v vinu. Ko začne vino spet kipeti, nastavimo kipelno veho, ki ostane toliko časa na sodu, dokler vino kipi in ne postane trdo. Ko se po kipenju zbistri, ga pretočimo, da ga tako rešimo še ostalih drožij, ki sicer začnejo vino spet kvariti.

Pred kratkim so našli na Madžarskem grob prvega madžarskega krščanskega kralja Štefana, ki je bil proglašen za svetnika.

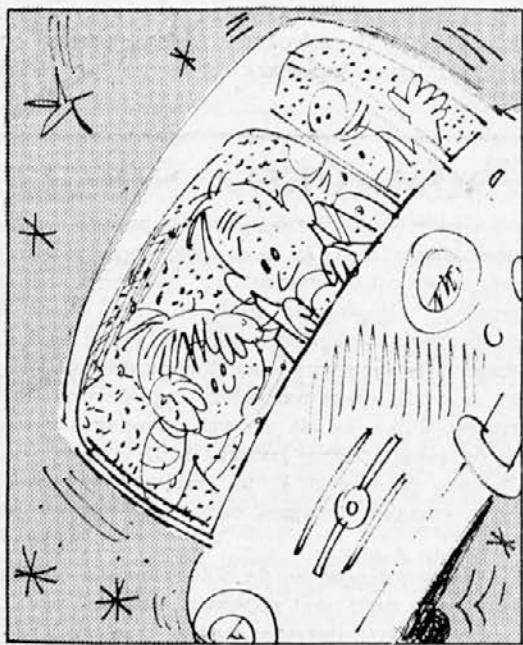
APOLLO 25

8
Riše in piše Em-Be

Vse nesreče na svetu pridejo iznenada. Apollo 25, pravkar še vesela ladjica med zlatimi zvezdami, se je spremenil v mračno kletko štirih ubogih bitij, izgubljenih v prepadih vesolja.

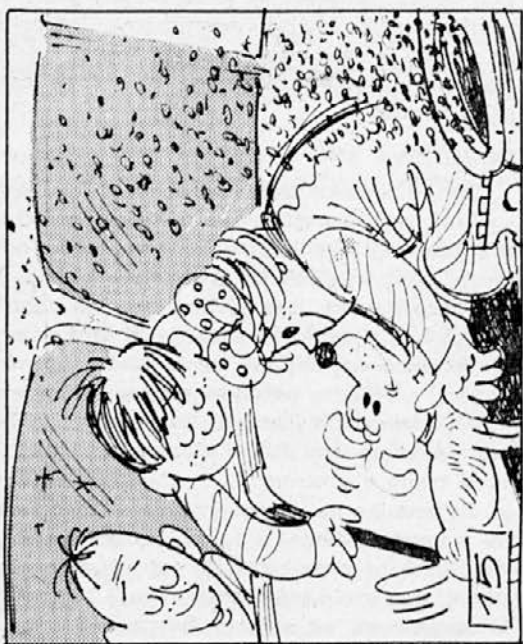
Kako dolgo so blodili? Kdo ve! No, nena doma se je posvetilo pod njimi...

gosta, je breztežno stanje izvabilo kosmiče iz vrčce. Gost kosmičev metej je, kot bi mig-nil, do zadnjega kotička napolnil kabino!

»Konec!« je zatulil Gregor. »Ne morem več šofirati!«

»Nič ne vidim!« je zajavkal Blaž in Urška se je začel acemeriti: »Dihati ne morem več!«

15. Psiček — kar Lajka mu recimo — je poskočil in se pretegnil. Polizal je vse vesoljce po vrsti, medtem pa...

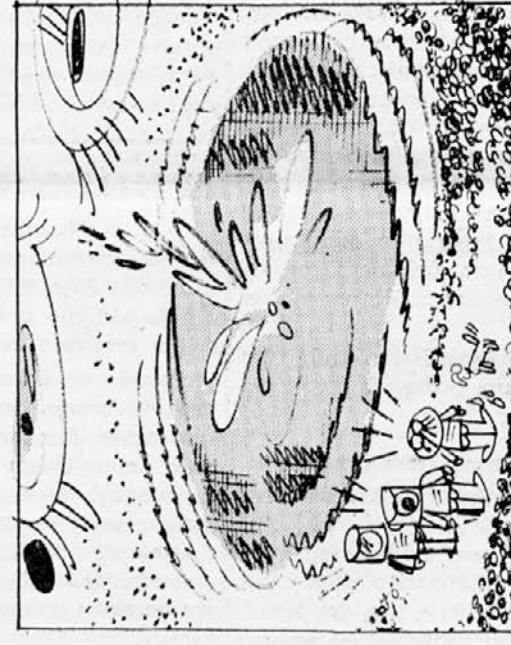
Da! Zdaj bomo videli, kar smo že večkrat brali, kako lahko neznatna napakica v vesoljski ladji povzroči neznansko katastrofo!

Vreča kosmičev je bila odvezana, kot vedno. Medtem ko je posadka božala štirinogega

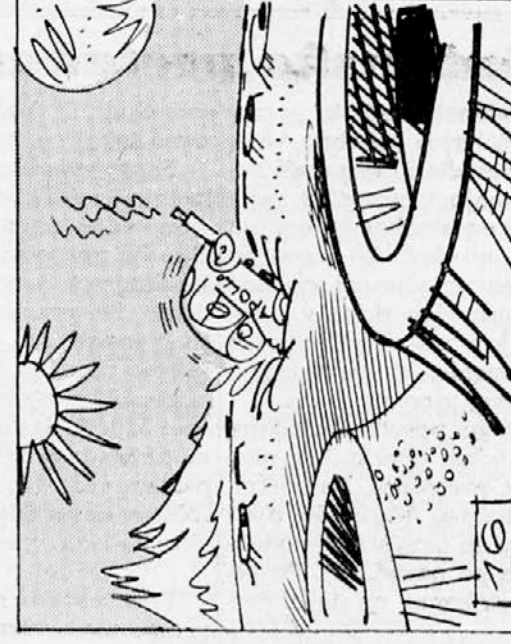
Čedno jezerce je zraslo pred začudenimi očmi Zemljanov, in to tako urno, da so komaj, komaj izvlekli svoje vozilo.

Pa to še ni bilo vse! Lunina presenečenja so se komaj začela! Nenavaden šum je zdajci razgibal planjavo krog jezera...

kot zemeljska; otroške glave, vložene v kozarce, so ostale cele!

Skobacali so se hrabri vesoljci iz ladjice, objeli so se in zavrtikali, ko jih je — obrizgal curek vode izpod fička! Neverjetno! Apollo je predrl rumeno Lunino površje in kotanjo krog vozila je jela polniti voda!

16. »Luna!« je zaklical Gregor, ko je pritisnil nos na šipo. Več ni utegnil povedati. Apollo se je zapicil med Lunine kraterje, še preden je mogel Blaž, ki je bil zadolžen za mehki pristanek, zavijetiti blazino navzdol! Še sreča, da so si natakneli čelade.

Šestkrat manjša je Lunina privlačnost,